

Ольга Василівна ХОДАКІВСЬКА

доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН, заступник директора з науково-проектної роботи, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ORCID ID: 0000-0002-3421-8361

E-mail: iae_zem@ukr.net

Микола Іванович ПУГАЧОВ

доктор економічних наук, професор, академік НААН, заступник директора з науково-проектної роботи, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ORCID ID: 0000-0002-7507-5870

E-mail: avtor05@ukr.net

Наталія Іванівна ПАТИКА

доктор економічних наук, доцент, завідувач відділу соціально-економічного розвитку сільських територій, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ORCID ID: 0000-0003-0062-7631

E-mail: n_patyka@ukr.net

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТУ М'ЯСОМОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ДО КИТАЮ

Ходаківська, О. В. Перспективи розвитку експорту м'ясомолочної галузі України до Китаю / Ольга Василівна Ходаківська, Микола Іванович Пугачов, Наталія Іванівна Патица // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 4. – С. 300 – 306. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. В наш час експорт харчових продуктів з України знаходиться на перехідному етапі. Втрата ринку Росії спричинила для українських експортерів необхідність пошуку нових ринків збуту, цей пошук не може бути припиненим у зв'язку з розвитком харчової промисловості та виробників харчових продуктів. Ще однією причиною пошуку нових ринків є зниження попиту на деякі продукти харчування та низькі заробітні плати населення, що спричиняє зниження прибутків для переробників на внутрішньому ринку.

Мета даної роботи полягає в дослідженні м'ясомолочного ринку Китаю та перспектив його розвитку для виробників та експортерів харчових продуктів з України. При здійсненні наукових досліджень було використано сукупність таких методів і прийомів наукового пізнання: абстрактно-логічний, монографічний і економіко статистичний, методи аналізу та синтезу, метод наукового порівняння.

Результати. В статті розглянуто поточний стан на ринку Китайської Народної Республіки у виробництві, імпорті та споживанні м'ясної та молочної продукції. Досліджено показники імпорту найпопулярніших категорій продуктів, а саме вартісні та кількісні показники 2019 року. Було виявлено найбільших експортерів всіх категорій продуктів, розглянутих у статті, а також показники виробництва у минулому році та прогнози на майбутні роки. Було виділено головні тенденції розвитку промисловості. За допомогою структурно-функціонального методу було описано та роз'яснено систему експорту продукції до Китайської Народної Республіки, через порівняння були визначені властивості та характеристики імпорту молочної та м'ясної продукції, абстрактно-логічний метод дозволив узагальнити та сформулювати висновки та поради для виходу на ринок КНР.

Висновки. У результаті дослідження було виділено найпопулярніші продукти м'ясомолочної промисловості та пояснені показники їх поширення. Визначено поточний стан харчової промисловості в Україні та надано рекомендації для експортерів з вибору експортної продукції та підготовки до експорту. Перспектива подальших досліджень вбачається у розробці стандартів та довідників щодо розвитку експорту м'ясомолочної продукції України до Китаю.

Ключові слова: ринок, експорт, агропродовольчі товари, м'ясомолочна галузь, розвиток.

Olga KHODAKIVSKA

Doctor of Economics, professor, corresponding member of NAAS, deputy director on scientific and project work, National Research Center "Institute of Agrarian Economics"

Mykola PUGACHOV

Doctor of Economics, professor, academician of NAAS, deputy director for scientific work, National Research Center "Institute of Agrarian Economics"

Nataliia PATYKA

Doctor of Economics, associate professor, head of the department of socio-economic development of rural areas, National Research Center "Institute of Agrarian Economics"

PROSPECTS FOR THE EXPORT DEVELOPMENT OF UKRAINE'S MEAT AND DIARY PRODUCTS TO CHINA

Abstract

Introduction. Currently, food exports from Ukraine are in transition. The loss of the Russian market has made it necessary for Ukrainian exporters to find new markets, this search cannot be stopped due to the development of the food industry and food producers. Another reason for finding new markets is the decline in demand for certain food and low wages, which leads to lower profits for processors in the domestic market.

The purpose of the research is to study the Chinese meat and dairy market and prospects for its development for food producers and exporters from Ukraine. In conducting research, a set of the following methods and techniques of scientific knowledge was used: abstract-logical, monographic and economic statistics, methods of analysis and synthesis (in assessing factors for development market processes), the method of scientific comparison.

Results. The article considers the current situation on the market of the Republic of China in the production, import and consumption of meat and dairy products. The import indicators of the most popular product categories, namely the value and quantitative indicators of 2019, have been studied. The largest exporters of all categories of products considered in the article were identified, as well as last year's production figures and forecasts for future years. The main trends in industrial development were identified. The export system of products to the Republic of China was described and explained with the help of structural-functional method, properties and characteristics of dairy and meat products import were determined by comparison, abstract-logical method allowed to generalize and formulate conclusions and tips for entering the PRC market.

Conclusions. The study identified the most popular products of the meat and dairy industry, and explained their distribution. The current state of the food industry in Ukraine is determined, and recommendations for exporters on the choice of export products and preparation for export are provided. Development of standards and guides for the export development of Ukraine's meat and dairy products to China would be in great value.

Keywords: market, export, agri-food products, meat and dairy industry, development.

JEL classification: F13, F14

Вступ

Ринок м'яса та м'ясної продукції займає високі позиції серед всіх товарних ринків, а сама продукція складає велику частину стратегічного запасу, тож м'ясомолочна галузь має великий вплив на розвиток економіки України [3]. З кожним роком збільшуються показники експорту харчової, а особливо м'ясомолочної продукції з України, водночас розширюється географія експорту. Через порівняно низьку вартість продукції, поступово збільшується світовий попит на продукцію українського виробництва [4].

Китай є четвертою країною в світі за обсягами виробництва та споживання тваринницької продукції. Китайський ринок свіжого та переробленого м'яса є великим та має великий потенціал до зростання, і тому є цільовим ринком для багатьох експортерів м'ясомолочної продукції.

Ринок м'ясомолочної продукції в Україні, його світовий стан, а також перспективи його розвитку досліджували такі науковці, як М.О. Карп'як [1], О.М. Ковінько, В.Ю. Ковальська, К.Р. Ємбергенова [2], І. Федулова [3], І.В. Тюха, І.А. Козачок [4]. Крім того, великий внесок у дослідження внесли і такі вчені, як Z. Zhou, H. Liu, L. Cao, W. Tian, W. Jimin [5], G.H. Zhou, W. Zhang, X. Xu [9], X. Li, Ch. Yan, L. Zan [6], S. Shahriar, L. Qian, S. Kea [10], D. Ortega, H. Wang, J. Eales [11]. Проте, з розвитком світового та українського ринку продовольства виникає необхідність у нових дослідженнях.

Мета дослідження

Метою роботи є дослідження м'ясомолочного ринку Китаю та перспектив його розвитку для виробників та експортерів харчових продуктів з України.

Виклад основного матеріалу дослідження

В Китаї і досі триває процес заміни традиційних для них злакових продуктів на м'ясні. Такі зміни частіше за все пов'язують з підвищенням рівня життя в країні та збільшенням доходу громадян. Збільшення попиту на м'ясні продукти зумовлене й урбанізацією та змінами у звичках харчування громадян. До прикладу, значно збільшилося вживання напівфабрикатів у Китаї через зручність їх приготування та використання. Збільшується також і попит на свіже м'ясо та м'ясні продукти, розширюється асортимент м'ясної продукції серед споживчого вибору жителів Китаю [5]. Споживачі переходять з традиційної свинини на інші види м'яса, що відкриває нові можливості для виробників м'яса та м'ясних продуктів. Крім того, помітно збільшується попит на специфічні продукти, такі як курячі лапки та м'ясні субпродукти. Серед готової продукції збільшується попит на продукти західної кухні, зокрема шинку та бекон, замість традиційних ковбас (табл. 1).

Через брак сільськогосподарських угідь обмежується внутрішнє виробництво, в комбінації з ерозією ґрунтів та урбанізацією ця проблема все більше загострюється. Китай продовжує бути залежним від імпорту, навіть з урахуванням зусиль, докладених країною для збільшення виробництва, ця тенденція буде актуальною і надалі [5].

Таблиця 1. Імпорт охолодженої та свіжої яловичини до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Австралія	222 963	27 517	Намібія	366	61
Нова Зеландія	59 129	9229	Франція	228	16
США	12 561	856	Нідерланди	202	18
Уругвай	533	77	Канада	81	4
Аргентина	448	67	Італія	55	7
Світ	296 567	37 852	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Промисловість яловичини є важливою частиною виробництва тваринницької та м'ясної продукції в Китаї. Китай посідає третє місце у світі з виробництва яловичини. Зі стрімким розвитком китайської економіки, як і зі зростанням валового внутрішнього виробництва на душу населення, споживання яловичини швидко зростало. Однак,

вітчизняна промисловість яловичини в Китаї не змогла йти в ногу зі зростанням споживання, що робить Китай чистим імпортером яловичини з інших країн. Більше того, обсяг виробництва мало зріс, незважаючи на зростання попиту [6].

Уповільнення зростання виробництва яловичини в останні роки призвело до різкого зростання цін на яловичину. Внутрішнє виробництво та споживання яловичини обмежується дефіцитом запасів м'ясної худоби. Китайська промисловість яловичини стикається з багатьма технічними проблемами, включаючи трансформацію традиційної практики системи годівлі та управління, а також генетичне вдосконалення порід великої рогатої худоби. Довгостроковий стійкий розвиток яловичої промисловості є важливим питанням для Китаю (табл. 2) [6].

Таблиця 2. Імпорт замороженої яловичини до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Бразилія	2 094 218	399 642	Канада	84 588	9993
Аргентина	1 784 393	375 514	США	71 163	8995
Австралія	1 544 898	279 699	Чилі	58 992	14 659
Уругвай	1 096 974	285 749	Коста-Ріка	49 039	11 749
Нова Зеландія	1 005 978	205 171	Ірландія	44 219	6991
Світ	7 931 483	1 622 039			

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Виробництво свинини в Китаї в 2020 році скоротилося на 3,3% порівняно з попереднім роком – до 41,13 млн т після падіння на 21% у 2019 році. Деякі аналітики очікували більшого падіння у 2020 році після спалаху африканської чуми свиней, що вразив Китай у середині 2018 року, і це означало, що племінне поголів'я країни зменшилося приблизно на 60% до середини 2019 року.

Дані показали, що в Китаї забили 527,04 млн свиней у 2020 році, що на 3,2% менше, ніж за аналогічний період роком раніше. Підрахунки Reuters показали, що в останньому кварталі виробництво виросло до 13 мільйонів тон. Це на 21% більше, ніж 10,74 млн тон роком раніше, і вище, ніж 8,4 млн тон у третьому кварталі. З кінця листопада ціни на свинину все ще значно росли, досягнувши минулого року 47 юанів за кг, майже на рівні рівня 2019 року (табл. 3) [7].

Таблиця 3. Імпорт свіжої, охолодженої та замороженої свинини до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Іспанія	907 868	381 629	Нідерланди	363 208	159 962
Німеччина	668 843	323 134	Канада	317 781	172 120
Бразилія	606 546	222 108	Франція	197 399	81 964
США	506 548	244 996	Чилі	177 815	79 357
Данія	425 354	164 333	Великобританія	142 620	75 778
Світ	4 508 557	1 994 189	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Китайські виробники курятини нарощують плани збільшення продажів, незважаючи на падіння споживчого попиту через COVID-19, зменшуючи залежність від імпорту продовольства, оскільки чиновники висловлюють занепокоєння щодо безпеки іноземного м'яса. Очікується, що Китай, другий за величиною у світі виробник птиці, виробить рекордних 14,85 млн т курячого м'яса в 2020 році – значне зростання порівняно з 18-відсотковим зростанням 2019 року до 13,75 млн т. У минулому році Китай забив 9,3 мільярди курей, у тому числі 4,4 мільярди бройлерів, яким більше надають перевагу мережі швидкого харчування через дешеве м'яке м'ясо (табл. 4) [8].

Водночас у молочному секторі більше користуються довірою імпортовані товари. Це пов'язано з гучною історією безпеки китайських молочних продуктів. Через виробництво молочної продукції в регіонах, віддалених від регіонів його споживання та недостатньо розвинуту логістику, розповсюдженим є імпорт рідкого молока тривалого

зберігання, або УНТ молока. Імпортоване молоко нарощує продажі через електронні ресурси, такий тип дистрибуції дозволяє діставатись до міст другої та третьої категорій [13].

Таблиця 4. Імпорт м'яса птиці до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Бразилія	1 324 205	537 656	Польща	51 435	21 337
Тайланд	213 171	70 987	Білорусь	24 517	9060
Аргентина	200 518	81 578	Франція	2583	981
Чилі	105 445	38 675	Угорщина	161	9
Російська Федерація	91 307	34 797	США	10	11
Світ	2 013 352	795 091	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Крім того, молочні компанії Китаю можуть імпортувати продукцію для її подальшого реекспорту, це також веде до зростання імпорту такої продукції. Велика частина громадян Китайської Народної Республіки вважає, що пастеризоване, відновлене з сухого молоко є безпечнішим, кориснішим та поживнішим, ніж УНТ молоко (табл. 5-6) [14].

Таблиця 5. Імпорт незгущеного молока та вершків до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Нова Зеландія	459 204	283 917	Великобританія	41 373	16 594
Німеччина	199 989	258 383	Бельгія	19 167	18 540
Франція	143 527	60 684	Корея	19 124	10 539
Австралія	96 202	103 189	Ірландія	17 683	11 055
Польща	48 524	77 271	Іспанія	17 585	7886
Світ	1 101 453	890 684	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Таблиця 6. Імпорт згущеного молока та вершків до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Нова Зеландія	2 263 470	754 981	Ірландія	42 758	18 342
Австралія	355 611	84 608	Іспанія	40 963	4921
Німеччина	74 507	31 642	Фінляндія	37 783	18 155
Нідерланди	70 995	22 629	Уругвай	34 927	11 800
Франція	70 658	26 254	Білорусь	31 070	15 470
Світ	3 179 915	1 049 566	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Також зростає споживання сухого незбираного молока, в основному воно спричинене збільшенням споживання продуктів, що виготовляються з відновленого молока. Іншим фактором зростання споживання відновленого молока є вартість. Воно є дешевшим за свіже та часто продається за акційними цінами [14].

Ринок сирів у Китаї є одним з найбільш швидко зростаючих у світі через швидкі темпи економічного розвитку країни та зростаючу кількість міського населення (табл. 7-8). Особливо популярними в Китаї є плавлені сири, вони більше підходять до споживчих вимог та попиту на ринку.

Таблиця 7. Імпорт вершкового масла до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Нова Зеландія	372 438	70 985	Німеччина	5208	887
Франція	39 136	5133	Ірландія	2778	544
Бельгія	14 224	2106	Данія	2269	349
Нідерланди	11 550	2023	Великобританія	2111	430
Австралія	10 705	1709	Аргентина	1820	354
Світ	466 627	85 591	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Таблиця 8. Імпорт сиру до Китаю у 2019 році

Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)	Експортер	Кількість (т)	Вартість (тис. дол. США)
Нова Зеландія	284 295	66 831	Італія	23 391	3809
Австралія	71 846	17 130	Ірландія	10 327	2523
США	36 675	7533	Німеччина	9786	2239
Данія	24 789	4669	Нідерланди	6376	1015
Франція	24 077	3396	Великобританія	6120	1325
Світ	522 009	114 862	-	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Любителі сирів у Китаї надають перевагу не яскраво вираженим смакам та ароматам. Його також легше обробляти при приготуванні продуктів швидкого харчування. Через м'який смак більш популярними стають і синтетичні сирні продукти, що виготовляються з рослинних олій. Поступово дешеві види сирів витісняють з ринку преміальні види, це також є наслідком поширення мереж фаст-фуд [15].

Висновки та перспективи подальших розвідок

В першу чергу, при виході на ринок Китаю задля експорту харчових продуктів необхідно провести глибоке дослідження ринку. З чітко сформованими цілями для діяльності на ринку виробникам буде простіше знайти покупця та започаткувати довготривалу співпрацю. Цей ринок потенційно є найбільшим ринком споживання агропродукції та продуктів харчування у світі, і за прогнозами він буде тільки зростати. Водночас розвиток економіки Китаю та створення в ньому потужного середнього класу робить цей ринок ще більш перспективним для експорту харчових продуктів.

Ринок м'яса та м'ясопродуктів має особливий потенціал для зростання. Його привабливість для експортерів з усього світу з роками тільки зростає. Збільшення попиту на м'ясо та м'ясні продукти та перехід від традиційних продуктів до незвичних для ринку видів м'яса розширює можливості для експортерів та виробників. Імпорт харчових продуктів характеризується поступовим зростанням обсягів та переходом до продукції з доданою вартістю, до прикладу, переходом від курячих лап та субпродуктів до самого м'яса. І все ж, споживачі ставляться з обережністю до імпортованих продуктів, а особливо до продукції зі свинини.

Список літератури

1. Карп'як М. О. Ринок м'яса та м'ясопродуктів в Україні в умовах євроінтеграції: зовнішньоекономічні аспекти. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2018. Вип. 3. С. 18-21.
2. Ковінько О. М., Ковальська В. Ю., Ємбергенова К. Р. Маркетингове дослідження ринку м'яса в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер.: Економічні науки. 2016. Вип. 21(1). С. 113-116.
3. Федулова І. Ринок молочної продукції України: можливості та загрози. *Товари і ринки*. 2018. № 1. С. 15-28.
4. Тюха І. В., Козачок І. А. Стан ринку молока: світовий та вітчизняний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 2. С. 33-37.
5. Zhou Zhangyue & Liu, Hong-Bo & Cao, L. & Tian, Wei-Ming & Jimin, Wang. *Food consumption in China: The revolution continues*. 2014.
6. Li Xiang & Ya, Changguo & Zan Lin. Current situation and future prospect of beef production in China. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*. 2018.
7. Schneider M. China's Pork Miracle? Agribusiness and Development in China's Pork Industry. 2014.
8. Xie, Chaoping & Marchant, Mary. (2015). «Supplying China's Growing Appetite for Poultry». *The International Food and Agribusiness Management Review*. Volume 18, pp. 115-136.

9. Zhou G. H. & Zhang, Wangang & Xu Xing-Lian. China's meat industry revolution: Challenges and opportunities for the future. *Meat science*. 2012. № 92, pp. 188-96.
10. Shahriar Saleh & Qian Lu & Kea Sokvibol. (2019). Determinants of Exports in China's Meat Industry: A Gravity Model Analysis. *Emerging Markets Finance and Trade*. № 55, pp. 1-22.
11. Ortega, David & Wang, H.Holly & Eales, James. Meat demand in China. *China Agricultural Economic Review*. (2009). № 1, pp. 410-419.
12. Trademap.org 2019. URL: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
13. Hoskin Roger & La, Jonathan & Gooch, Elizabeth. China's Dairy Supply and Demand. 2017.
14. Dai Jiawu & Wang Xiuqing. (2014). Is China's dairy processing industry oligopolistic and/or oligopsonistic? *China Agricultural Economic Review*. 6, pp. 644-653.
15. Beghin John & Fuller, Frank & Rozelle, Scott. Consumption of dairy products in urban China: Results from Beijing, Shanghai and Guangzhou. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*. 51. 2007.

References

1. Karpiak, M. O. (2018). «Meat and meat products market in Ukraine in the context of European integration: foreign economic aspects». *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2018. Issue 3, pp. 18-21.
2. Kovinko, O. M., Kovalska, V. Yu, Yemberhenova, K. R. (2016). «Marketing research of the meat market in Ukraine». *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky*. Issue 21(1), pp. 113-116.
3. Fedulova, I. (2018). «Dairy market of Ukraine: opportunities and threats». *Tovary i rynky*. № 1, pp. 15-28.
4. Tiukha, I. V., Kozachok, I.A. (2016). «The state of the milk market: global and domestic aspect». *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 2, pp. 33-37.
5. Zhou, Z. & Liu, Hong-Bo & Cao, L. & Tian, Wei-Ming & Jimin, Wang. (2014). Food consumption in China: The revolution continues. 10.4337/9781782549208.
6. Li, Xiang & Yan, Changguo & Zan, Lin. (2018). Current situation and future prospect of beef production in China. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*. 31. 10.5713/ajas.18.0212.
7. Schneider, Mindi. (2014). China's Pork Miracle? Agribusiness and Development in China's Pork Industry. 10.13140/RG.2.1.3133.6489.
8. Xie, Chaoping & Marchant, M. (2015). «Supplying China's Growing Appetite for Poultry». *The International Food and Agribusiness Management Review*. Volume 18, pp. 115-136.
9. Zhou, G.H. & Zhang, Wangang & Xu, Xing-Lian. (2012). China's meat industry revolution: *Challenges and opportunities for the future*. *Meat science*. № 92, pp. 188-96. 10.1016/j.meatsci.2012.04.016.
10. Shahriar, Saleh & Qian, Lu & Kea, Sokvibol. (2019). Determinants of Exports in China's Meat Industry: A Gravity Model Analysis. *Emerging Markets Finance and Trade*. №55, pp. 1-22. 10.1080/1540496X.2019.1578647.
11. Ortega, D & Wang, H.Holly & Eales, J. (2009). Meat demand in China. *China Agricultural Economic Review*. 1. 410-419. 10.1108/17561370910989248.
12. Trademap.org 2019. Available at: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
13. Hoskin, Roger & Law, Jonathan & Gooch, Elizabeth. (2017). China's Dairy Supply and Demand. 10.13140/RG.2.2.12045.69603.
14. Dai, Jiawu & Wang, Xiuqing. (2014). Is China's dairy processing industry oligopolistic and/or oligopsonistic? *China Agricultural Economic Review*. № 6, pp. 644-653. 10.1108/CAER-01-2014-0004.
15. Beghin, John & Fuller, Frank & Rozelle, Scott. (2007). Consumption of dairy products in urban China: Results from Beijing, Shanghai and Guangzhou. *Australian Journal of Agricultural and Resource Economics*. 51. 10.1111/j.1467-8489.2007.00379.x.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2020 р.